

Goede diergezondheid mogelijk bij scherp voeren

Gidi Smolders en Judith Poelarends

Op de 17 Koeien&Kansenbedrijven wordt vanaf begin 2001 ook de gezondheid van het vee bijgehouden. De eerste indruk is dat ook bij scherp letten op stikstof en fosfaat de diergezondheid goed kan zijn. Tussen bedrijven zijn er grote verschillen in percentage zieke dieren. Mastitis, vruchtbaarheids- en been- en klauwproblemen zijn de belangrijkste groepen aandoeningen.

Op de Koeien&Kansenbedrijven is de marge tussen wat nog net wel kan en waar het fout gaat kleiner dan op bedrijven waar niet op het scherpst van de snede geboerd wordt. De veehouder kan zich daarom minder fouten in het management veroorloven zonder negatieve gevolgen voor gezondheid en welzijn van het vee.

Diergezondheid onderdeel van Koeien & Kansen

Sinds begin 2001 houden veehouders in het project Koeien & Kansen ziekten en aandoeningen van hun veestapel bij. Het Productschap voor Zuivel financiert dit onderzoek. Onderzocht wordt of het voldoen aan de MINAS-normen voor 2003 invloed heeft op de gezondheid en het welzijn van de koeien. De maatregelen die daarvoor op de bedrijven genomen worden, zijn heel verschillend. Een lagere bemesting, minder krachtvoeraan-koop, minder eiwit in het rantsoen, minder jongvee aanhouden, hogere productie per koe kunnen de diergezondheid negatief of misschien juist positief beïnvloeden. De eerste resultaten van de diergezondheid worden hier kort beschreven. In tabel 1 is voor een aantal kengetallen het gemiddelde van alle bedrijven en het laagste en hoogste bedrijf gegeven. Het komende jaar gaat de ziekte registratie door en wordt extra aandacht besteed aan mineralen in de voeding van melkvee en jongvee.

Ureum drie punten lager dan landelijk

Sterk rekening houden met stikstof heeft invloed op het ureumgehalte in de melk. Op de Koeien&Kansenbedrijven was het ureumgehalte gemiddeld 22 mg per 100 ml, terwijl dat landelijk gemiddeld 25 mg per 100 ml was in 2001. Op het bedrijf met het laagste ureumgehalte in de tankmelk was dat 17, terwijl het 'hoogste' bedrijf 10 mg/100 ml hoger was. De gemiddelde tussenkalf tijd is, met gemiddeld 403 dagen, vergelijkbaar met die in de NRS-jaaroverzichten. Het tankmelkcelgetal is gemiddeld 206.000 cellen/ml en is vergelijkbaar met het landelijk gemiddelde tankmelkcelgetal. Het hoogste bedrijf heeft een driemaal zo hoog celgetal als het beste bedrijf. Het percentage koeien met een celgetal boven de 250.000 is gemiddeld iets hoger dan de streefwaarde van 15 %. Voor alle kengetallen zijn er bedrijven die goed scoren en bedrijven waar het wat minder gaat. De variatie in deze kengetallen tussen jaren op hetzelfde bedrijf is relatief klein. De veranderingen in het management de afgelopen jaren hebben hierop dus blijkbaar minder invloed.

Mastitis soms groot probleem

Op enkele bedrijven is het aantal koeien met mastitis zo laag dat veehouders het risico durven te nemen om een deel van de koeien zonder gebruik van antibiotica droog te zetten. Op enkele andere bedrijven is mastitis echt een probleem en worden allerlei maatregelen getroffen om een aanvaardbaar niveau te bereiken. Of verminderde weerstand daarbij een rol speelt, is nog niet duidelijk. Op de bedrijven zijn opmerkelijk weinig dieren die aan de nageboorte blijven staan na het afkalven en spelen andere aandoeningen die met weerstand in verband gebracht worden geen grote rol.

Koeien springen niet meer

Bij het bespreken van de kengetallen op de bedrijven blijkt dat op sommige bedrijven de koeien de tocht goed zien. Op andere bedrijven zijn de tochtverschijnselen minimaal; de sta-reflex

komt daar sporadisch voor en koeien springen nauwelijks. Het percentage niet of onregelmatig tochtige koeien is gemiddeld 15. Dit hangt sterk samen met het tijdstip waarop met insemineren begonnen wordt en, zoals algemeen wordt aangenomen, ook met het energietekort in het eerste deel van de lactatie. Uit tabel 1 blijkt dat het interval tussen afkalven en eerste inseminatie varieert van 75 tot 156 dagen. Op sommige bedrijven zijn veel inseminaties nodig en is het drachtigheidspercentage na eerste inseminatie laag. Er is daar nog wat te verdienen met een extra kijkronde op een rustig moment en mogelijk ook met het uitstellen van de eerste inseminatie voor hoogproductieve koeien. Een sterk met energietekort verbonden aandoening als slepende melkziekte komt in klinische vorm nauwelijks in de registratie voor. Op enkele bedrijven wordt krachtvoer met propyleenglycol gevoerd aan de hoogproductieve koeien.

Geen bevangenheid

In de groep been- en klauwaandoeningen zijn de verschillen tussen de bedrijven erg groot zoals blijkt uit tabel 1. Gemiddeld over alle bedrijven komt Mortellaro het meest voor

(circa 10 % van de koeien). Op bedrijven die besmet zijn, heeft vaak een groot deel van de koeien er last van; op andere bedrijven komt geen Mortellaro voor. Zoolzweer, tussenklauwontsteking en stinkpoot zijn verantwoordelijk voor een groot deel van de rest van de klauwaandoeningen. Opvallend is dat kreupelheid als gevolg van bevangenheid niet geconstateerd is. Deze aandoening heeft mogelijk nog de meest directe relatie met voeding. Ook bij het beoordelen van de klauwen van de koeien tijdens het bekappen blijkt dat bevangenheid niet het grootste probleem is. Bij deze manier van beoordelen krijgt 23 % van de koeien een opmerking, terwijl bijvoorbeeld voor stinkpoot 45 % van de achterpoten meer of minder ernstig aangetast is.

Conclusie

Ook bij sterk letten op MINAS-eisen kan de diergezondheid op een goed niveau blijven. Dit blijkt uit de verschillen tussen bedrijven in het project Koeien & Kansen. Hoe scherper op de stikstof- en fosfaatnormen geboerd wordt, hoe groter de kans is dat een kleine onoplettendheid grote negatieve gevolgen heeft. Er wordt dus echt een beroep gedaan op het vakmanschap van de veehouder.

Tabel 1 Kengetallen van bedrijven in Koeien en Kansen in 2001

Bedrijf	gem.	laagste	hoogste
Ureum in tankmelk in mg per 100 ml	22	17	27
Tussenkalf tijd in dagen	403	376	454
Dagen tussen afkalven – 1ste inseminatie	93	75	156
Tankcelgetal * 1000 cellen/ml	206	113	384
% koeien met celgetal > 250.000	19	10	34
% gevallen zichtbare mastitis	25	12	97
% niet/onregelmatig tochtig	15	0	36
% been/klauwaandoeningen	40	15	150